

**Hacedilemeyen Mal ve Hakların Hacedilmesi Durumunda
Şikâyet Yoluna Başvurulması**

Av. Özgür Moustafa

2013

İÇİNDEKİLER

Kısaltmalar.....	III
Kaynakça.....	IV
A. Bireysel Çalışma Raporu Kapsamında Tevdi Edilen Hukuki Olayın Çözümü.....	1
B. Giriş – Genel Olarak Konunun Ele Alınması.....	7
C. Haczedilemeyen Mal ve Haklar.....	7
I. Genel Olarak.....	7
II. Tamamen Haczedilemeyen Mal ve Haklar.....	10
1. Maddi Hukuka Göre Başkasına Devri Yasak Olan Mal ve Haklar.....	10
2. İİK m. 82 Hükmü Uyarınca Tamamı Haczedilemeyen Mal ve Haklar.....	11
3. Özel Kanunlara Göre Tamamen Haczedilemeyen Mal ve Haklar.....	16
III. Haczedilemeyen Mal ve Haklara İlişkin Diğer Prensipler.....	17
IV. Kısmen Haczedilemeyen Mal ve Haklar	18
1. Maaş ve Ücretler.....	23
2. Özel Kanunlara Göre Kısmen Haczedilemeyen Mal ve Haklar.....	23
D. Şikâyet.....	25
I. Genel Olarak.....	25
II. Şikâyetin Konusu.....	26
III. Şikâyetin Sebepleri ve Süreler.....	28
IV. Şikâyetin Tarafları.....	30
V. Şikâyet Usulü ve Sonuçları.....	30
E. Haczedilmezlik ve Şikâyet.....	32
F. Sonuç.....	33

KISALTMALAR

ABD	Ankara Barosu Dergisi
AÜHFD	Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
b.	bent
BK	Borçlar Kanunu
bkz.	bakınız
C.	Cilt
cüm.	cümle
dn.	dipnotu
E.	Esas
HD.	Hukuk Dairesi
HGK	Hukuk Genel Kurulu
HMK	6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu
HUMK	1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu
İYUK	İdari Yargılama Usulü Kanunu
İBD	İstanbul Barosu Dergisi
İBK	İçtihatı Birleştirme Kararı
İİD	İcra İflas Dairesi
İİK	İcra ve İflas Kanunu
K.	Karar
Karş.	Karşılaştırınız
Kazancı	www.kazanci.com.tr (Yargıtay kararlarına yer veren veri tabanı)
Legal HD	Legal Hukuk Dergisi
m.	madde
MK	Medeni Kanun
RG	Resmi Gazete
RKD	Resmi Kararlar Dergisi
s.	sayfa
Sa.	Sayı
T.	Tarih
TBB	Türkiye Barolar Birliği
vd.	ve devamı
YKD	Yargıtay Kararları Dergisi
Yarg.	Yargıtay

KAYNAKÇA

Altay, Sümer: İcra Hukukunun Temel Kavramları, İstanbul Barosu Yayınları (Mayıs, 2011/1)

Berkin, Necmeddin: Tatbikatçılara İcra Hukuku Rehberi (1980, İstanbul).

Kuru, Baki: Haczi Caiz Olmayan Şeyler, AÜHFD, C. XIX, 1962, Sa. 1-4, s. 277 vd.

Kuru, Baki: İcra ve İflas Hukuku, C. 1 (3. Bası 1988, İstanbul).

Kuru, Baki: Makaleler (2006, İstanbul).

Kuru, Baki/Arslan, Ramazan/Yılmaz, Ejder: İcra ve İflas Hukuku (23. Bası 2009, Ankara).

Kuru, Baki/Arslan, Ramazan/Yılmaz, Ejder: İcra ve İflas Kanunu (28. Bası 2010, Ankara).

Medeni Usul ve İcra-İflas Hukukçuları Toplantısı IV: İcra ve İflas Kanunu'nda Yapılan Değişikliklerin Değerlendirmesi (2005, İstanbul).

Muşul, Timuçin: İcra ve İflas Hukuku (4. Bası 2010, Ankara).

Pekcanitez, Hakan/Atalay, Oğuz/Sungurtekin-Özkan, Meral/Özekes, Muhammet: İcra ve İflas Hukuku, (8. Bası 2010, Ankara).

Pekcanitez, Hakan/Akkan, Mine/Erişir, Evrim: İcra ve İflas Kanunu ve İlgili Mevzuat, (8. Bası 2010, Ankara).

Pekcanitez, Hakan: İcra ve İflas Hukukunda Şikâyet, (1986, Ankara).

Postacıoğlu, İlhan/Altay, Sümer: İcra Hukuku Esasları (5. Bası 2010, İstanbul).

Üstündağ, Saim: İcra Hukukunun Esasları (8. Bası 2004, İstanbul).

Uyar, Talih: İcra Hukukunda Haciz (1983, Manisa)

Uyar, Talih/Uyar, Alper/Uyar, Cüneyt: İcra ve İflas Kanunu Şerhi El Kitabı C. 1 – 2 (2010,Ankara).

Yıldırım, Kâmil: İcra Hukuku Ders Notları (2002, İstanbul).

**A. İCRA VE İFLAS HUKUKU ALANINA İLİŞKİN OLARAK BELİRLENEN PRATİK
ÇALIŞMANIN ÇÖZÜMÜ
(HACİZ / ŞİKÂYET)**

Olay: A'nın B'ye karşı yaptığı genel haciz yolu ile takip kesinleşmiş ve haciz aşamasına gelinmiştir.

1- Haciz talebi üzerine icra müdürü aşağıdaki mallar üzerine haciz koymuştur.

a- Avukat olan B'nin yazıhanesinde bulunan bilgisayar

b- Taksi şoförü olan B'nin taksisi

c- Çiftçi olan B'nin traktörü

d- Kasap olan B'nin buzdolabı

e- Sosyal Sigorta'dan emekli B'nin maaşı

f- Çiftçi olan B'ye A'nın sattığı iki öküz

Bu durumlarda, yapılan haciz doğru mudur? Doğru değilse, buna karşı ne yapılmalıdır?

2- Haciz için B'nin evine gelen icra müdürü, B'nin evinde haczi caiz herhangi bir mal bulamamış ve fakat 2 odalı evin B ile 8çocuğuna ancak yettiği kanısıyla evi de haczetmemiştir. İcra müdürünün işlemi doğru mudur? Neden?

3- B'nin maaşından başka haczedilecek malı ve hakkı yoktur. Yapılan araştırmaya göre ayda 2500 TL maaş alan memur B'nin maaşı üzerinde daha önce diğer alacaklı C tarafından 2500 TL için koydurulmuş 500 TL'lik aylık haciz vardır. A, bu maaşın geriye kalan kısmı üzerine haciz konulmasını istemiştir. İcra müdürü olarak ne karar verirdiniz? Neden?

4- B, memur değil de, işçi olsa idi yukarıdaki 3. Soruya vereceğiniz cevap değişir miydi?

5- Yukarıdaki 2. Soruda B evi üzerine "x" bankasından aldığı kredi karşılığında ipotek koydurmuş olsa idi yukarıdaki 2. Sorunun cevabı değişir miydi? Neden?

1-Haciz talebi üzerine icra müdürü aşağıdaki mallar üzerine haciz koymuştur.
a- Avukat olan B'nin yazıhanesinde bulunan bilgisayar

İİK m. 82/4 hükmü uyarınca borçlunun bir sanat veya meslek sahibi olması hâlinde, meslek ve sanatı için gerekli olan aletleri ve kitapları haczedilemez. Meslek için gerekli olan aletlerin haczedilmez sayılabilmesi için, borçlunun haciz anında bu mesleği fiilen icra etmekte ve kendisi ve ailesinin geçimi için gerekli olan parayı bu mesleğin icrası suretiyle sağlamakta olması gerekir. Borçlunun kişisel çalışma ve faaliyeti, sermaye unsuruna oranla üstün durumda, bir meslek söz konusudur ve bu nedenle borçlunun mesleği için gerekli olan aletler haczedilemez. Avukatlık mesleği bakımından da durum bu şekildedir. B'nin yazıhanesinde bulunan bilgisayar haczedilemez. B bu mesleği fiilen icra etmekte ve kendisi ve ailesinin geçimi için gerekli olan parayı bu mesleğin icrası suretiyle sağlamaktadır.

b- Taksi şoförü olan B'nin taksisi

Bu durumda sermaye unsuru borçlunun kişisel çalışmalarına ve faaliyetlerine oranla üstün durumda olduğundan, bir teşebbüs söz konusudur ve bu sebeple de borçlunun teşebbüsü için kullandığı aletler haczedilebilir. Taksi şoförünün otomobili, kendi teşebbüsü için kullandığı bir alettir ve haczedilebilir.

c- Çiftçi olan B'nin traktörü

İİK m. 82/4 hükmüne göre, borçlu çiftçi ise kendisinin ve ailesinin geçimi için zaruri olan arazi ve çift hayvanları ve nakil vasıtaları ve diğer eklenti ve ziraat aletleri haczedilemez. Buna karşılık traktör haczedilebilir. Traktör bakımından ise sermaye ön plandadır ve mesleğin icrası için zorunlu olmadığından haczedilebilir.

d- Kasap olan B'nin buzdolabı

Bu durumda sermaye unsuru borçlunun kişisel çalışmalarına ve faaliyetlerine oranla üstün durumda olduğundan, bir teşebbüs söz konusudur ve bu sebeple de borçlunun teşebbüsü için kullandığı aletler haczedilebilir. Kasabın buzdolabı, teşebbüsü için kullandığı bir alettir ve haczedilebilir.

e- Sosyal Sigorta'dan emekli B'nin maaşı

5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun 93. Maddesi uyarınca, söz konusu Kanun'un kapsamına giren emeklilerin aldıkları aylık ve ödenekler borçlunun açıkça muvafakati olmadıkça haczedilemez.

f- Çiftçi olan B'ye A'nın sattığı iki öküz

İİK m. 82/4 hükmü uyarınca çiftçi borçlunun, at, öküz, merkep gibi çiftlikte kullandığı hayvanları haczedilemez. Bu sebeple B, satın aldığı iki öküzü hayatın olağan akışı dikkate alındığında çiftliğinde kullanacağından, bu iki öküz haczedilemez.

Yukarıda bahis konusu yapılan hâllerde haciz yoluna başvurulması doğru mudur? Doğru değilse, buna karşı ne yapılmalıdır?

Bir malın haczedilip, haczedilemeyeceğine karar verme yetkisi, haczi yapan icra müdürüne aittir. İcra müdürü borçlunun bir malının haczedilemeyeceğine karar verirse, alacaklı bu karara karşı şikâyet yoluna başvurabilir (İİK m. 16). İcra müdürü borçlunun haczedilemeyeceğini iddia ettiği bir malını haczederse, borçlu, icra müdürünün haciz kararına karşı şikâyet yoluna başvurabilir. Şikâyet icra mahkemesi tarafından incelenir.

Şikâyet süresi, haczin öğrenildiği tarihten itibaren 7 gündür. Ancak devletin ve diğer kamu tüzel kişilerinin mallarının haczedilemeyeceği kamu düzenine ilişkin olduğundan, bu malların haczedilemeyeceği süresiz şikâyet yolu ile ileri sürülebilir. Keza borçlu için giyecek, yiyecek, yakacak ve yatacak gibi çok gerekli eşyanın haczedilmesi ve böylece borçlunun katlanılmaz bir duruma sokulması hâlinde, insani

değerlere saygı ve kamu düzeni düşüncesi ile, böyle bir hacze karşı şikâyetin de süresiz olması gerekir.

2- Haciz için B'nin evine gelen icra müdürü, B'nin evinde haczi caiz herhangi bir mal bulamamış ve fakat 2 odalı evin B ile 8 çocuğuna ancak yettiği kanısıyla evi de haczetmemiştir. İcra müdürünün işlemi doğru mudur? Neden?

İcra müdürünün işlemi doğrudur. Zira borçlunun hâline münasip evi haczedilemez (İİK m. 82/1, b. 12). Borçlunun hâline münasip evi, kendisi ile birlikte yaşayan aile bireyleri de nazara alınarak belirlenmelidir. Borçlunun görev ve sıfatı, makul ölçülerin üzerinde görkemli bir meskende oturmasını gerektirmez. Ayrıca bir meskenin borçlunun hâline münasip olup olmadığı, borçlunun haciz anındaki sosyal durumu ve borçlu ve ailesinin ihtiyaçları nazara alınarak belirlendiğinden, mesken haczine karşı borçlu ile birlikte yaşayan tüm aile üyeleri de şikâyet yoluna başvurabilmelidir.

Bu sebeplerle olayda icra müdürünün B'nin 8 çocuğuna ancak yeten evini haczetmemiş olması yerindedir. Şayet icra müdürü evi haczetse idi, B ve B ile birlikte yaşayan aile bireyleri, icra müdürünün bu işlemine karşı şikâyet yoluna başvurabileceklerdi.

Ancak uygulamada, mesken her hâlde haczedilmekte, borçlunun şikâyeti üzerine icra mahkemesi haczedilmezlik konusunda karar vermektedir, ki bu uygulama Kanun'a uygun düşmemektedir. Yargıtay'a göre icra müdürü borçlunun evinin haczedilemeyeceğine karar veremez. İcra müdürü haciz sırasında, borçlunun hâline uygun olduğunu iddia ettiği meskenini haczetmekle yükümlüdür. Bunun üzerine, borçlu, meskenin haczedilemeyeceği gerekçesiyle icra mahkemesine şikâyette bulunabilir ve meskenin haczedilip haczedilemeyeceğine icra mahkemesi karar verebilir.

3- B'nin maaşından başka haczedilecek malı ve hakkı yoktur. Yapılan araştırmaya göre ayda 2500 TL maaş alan memur B'nin maaşı üzerinde daha önce diğer alacaklı C tarafından 2500 TL için koydurulmuş 500 TL'lik aylık haciz vardır. A, bu maaşın geriye kalan kısmı üzerine haciz konulmasını istemiştir. İcra müdürü olarak ne karar verirdiniz? Neden?

İİK m. 83 hükmü uyarınca maaş ve ücretlerden borçlunun ve ailesinin geçinmeleri için zorunlu olan miktar icra müdürü tarafından borçluya bırakıldıktan sonra paranın kalan kısmı haczedilebilir. Yani ihtiyaçlarından fazla olan kısmı üzerine haciz konulabilir. Bu husus icra müdürü tarafından borçlunun ve ailesinin sosyal, sağlık ve eğitim durumlarına göre takdir edilir. Kanun borçlunun maaş veya ücretlerinin dörtte birinin her hâlde haczedileceğini hükme bağlamaktadır (İİK m. 83/II). Buna göre, borçlunun ücretinin tamamı borçlunun ve ailesinin geçinmeleri için yeterli olmasa bile, icra müdürü, borçlunun ücretinin dörtte birini her hâlde haczetmek zorundadır. İcra müdürü borçlunun ücretinin en az dörtte birini haczedecek, fakat haczedeceği ücretin azami sınırını (yani dörtte birini aşan kısmını) belirlerken borçlunun ve ailesinin ihtiyaçlarını göz önünde bulunduracaktır. Fakat uygulamada, hemen daima borçlunun ücretinin dörtte birinin haczi ile yetinilmektedir.

Olayda, B'nin maaşına 500 TL haciz konulması, Kanun'a aykırıdır. Zira B'nin maaşı aylık 2500 TL ve bu meblağın dörtte biri 625 TL dir. Bu sebeple C tarafından 2500 TL için koydurulan 500 TL tutarındaki haciz, maaşın dörtte birinden az olduğundan, bu haciz işlemi İİK m. 83 hükmüne uygun düşmemektedir. Keza borçlunun ücretinin haczedilebilen kısmına birden fazla alacaklı tarafından haciz koydurulursa, bu hacizler konuluş tarihine göre sıraya konur. Sırada önce olan alacaklının haczinin kesintisi bitmedikçe, sonraki alacaklının haczi için kesintiye geçilemez (İİK m. 83/II). Bu sebeple de A'nın söz konusu talebi yerinde değildir. A bakımından da maaşın dörtte bir oranında haczi söz konusudur. Ayrıca bu haciz ile, ancak C tatmin edildikten sonra (yani 2500 TL tutarındaki alacağını elde ettikten sonra) A'nın menfaatine olarak maaşta kesinti sağlanacaktır.

4- B, memur değil de, işçi olsa idi yukarıdaki 3. Soruya vereceğiniz cevap değişir miydi?

İİK 83/II hükmüne göre borçlunun memur olması hâlinde haczolunacak miktar aldığı maaşın 1/4'ünden az olamaz. İcra müdürü borçlunun ücretinin dörtte birini haczedecek, fakat haczedeceği ücretin azami sınırını belirlerken borçlunun ve ailesinin ihtiyaçlarını göz önünde bulunduracaktır. Fakat uygulamada, hemen daima borçlunun ücretinin dörtte birinin haczi ile yetinilmektedir.

Ancak, borçlunun işçi olması durumunda, İİK'ya nazaran özel bir kanun niteliğini haiz olan 4857 Sayılı İş Kanunu'nun 35. maddesi gereğince, işçi ücretinin ancak 1/4'ü haczedilebilir. İşçilerin aylık ücretlerinin dörtte birinden fazlası haczedilemez.

5- Yukarıdaki 2. Soruda B evi üzerine "x" bankasından aldığı kredi karşılığında ipotek koydurmuş olsa idi yukarıdaki 2. Sorunun cevabı değişir miydi? Neden?

Yargıtay bazı kararlarında evini ipotek eden borçlu diğer alacaklıları için de meskeniyet iddiasından vazgeçmiş sayılır, bu sebeple meskenin haczi mümkündür denilmektedir. Ancak Yargıtay diğer bazı kararlarında ise, ev kredisi veya çiftçi kredisi almak için ipotek tesis edilmesini, bunun dışında tutmaktadır. Zira borçlu bir zorunluluktan dolayı ipotek tesis etmiştir. Bu durumda borçlunun sadece lehine ipotek tesis edilen için bu iddiayı ileri sürmemesi, diğer alacaklılara karşı ise meskeniyet iddiasını ileri sürebilmesi kabul edilmelidir. Olayda da B'nin evi üzerine X Bankası'ndan aldığı kredi karşılığında ipotek koydurması hâli, diğer alacaklılar için meskeniyet haczinden vazgeçtiği anlamına gelmez.

B. Giriş – Genel Olarak Konunun Ele Alınması

Bu makalenin amacı, icra hukukunun iki önemli müessesesi olan *haczedilmeyen mal ve haklar* ile *şikâyet* hukuki müesseselerini teorik görüşler ve Yargıtay içtihatları doğrultusunda, özellikle uygulamadaki uyuşmazlıklara ve karşılaşılan sorunlara ışık tutacak biçimde irdelenmesidir.

Kaideten, borçlunun malvarlığını teşkil eden mal, alacak ve hakları, alacaklılarına karşı bir tür teminat teşkil eder ve bu nedenle alacaklıları tarafından borç için haczettirilebilir. Ancak borçlunun ve ailesinin yaşaması ve ekonomik varlığını devam ettirebilmesi için borçlunun bazı mal ve haklarının haczedilemeyeceği kabul edilmiştir.

İcra müdürlerinin işlemleri hem yargısal hem de idari nitelikte olduğundan şikâyet İcra ve İflâs Kanunu'nda düzenlenmiş kendisine özgü bir yol, hukuksal çare dir. Şikâyette, bir hakkın mevcut olup olmadığı ya da ihlâl edilip edilmediği üzerinde durulmaz, sadece yapılmış olan ve hatalı olduğu ileri sürülen işlemin hukuka aykırı olduğu tespit edilirse işlemin iptaline veya düzeltilmesine karar verilir.

C. Haczedilemeyen Mal ve Haklar

I. Genel Olarak

Maddi hukuka göre başkasına devredilemeyen mal ve haklar haczedilemez. Buradaki haczedilmezlik maddi hukuktan kaynaklanmaktadır. Örneğin, şahsa bağlı intifa hakkı (TMK m. 806), aile yurdu ve eklentileri (TMK m. 391, I), kanundan doğan şuf'a hakkı (TMK m. 732), ölünceye kadar bakılma alacaklısının hakkı (BK m. 519), oturma hakkı (TMK m. 823) haczedilemez. Buna karşılık tarafların kendi aralarında sözleşme ile bir malın devrini yasaklamaları, hacze engel değildir. Teminat mektupları da hangi iş için verilmişse o iş için kullanılabileceğinden ve kıymetli evrak niteliğinde olmadığından haczedilemez.¹

¹ Pekcanitez /Atalay/Sungurtekin-Özkan/Özkes, İcra ve İflâs Hukuku, s.237

Kanun koyucu sosyal düşüncelerle, özellikle borçlunun ve ailesinin yaşaması ve ekonomik varlığını devam ettirmesi, tamamen topluma muhtaç hale gelip toplumsal dengenin bozulmaması için, borçlunun bazı mal ve haklarının haczedilemeyeceğini veya kısmen haczedilemeyeceğini kabul etmiştir (m. 82-83). Haczedilmezlik, hem cüz'i icra hem de külli icra kapsamında yer alan iflâs yolu ile takip bakımından da bu özelliklerini muhafaza eder. Öyle ki, mahkemenin iflâs kararını vermesi ile hakkında iflâs açılıp (m.165) müflis sıfatını alan borçlunun bütün malvarlığı değil, sadece malvarlığına dahil haczedilebilen mal ve haklar iflâs masasına girer, İİK m. 184.²

Bir mal veya hakka gayri kabili hacizlik vasfını ancak kanun verebilir.³ Tarafların anlaşarak bir mal veya hakkın gayri kabili haciz olduğunu kararlaştırmaları, o malın haczedilmesine engel olamaz. Gerçi, haciz olunmamak üzere tesis edilmiş olan kaydı hayatla iratlar, gayri kabili hacizdir (İİK m. m.82/b.8). Ancak, kaydı hayatla iratların haciz edilemeyeceğini tarafların kararlaştırabilmelerine bizzat kanun açıkça müsaade etmiştir (BK m. 510). Tarafların kaydı hayatla iratların kabili haciz olmadığını kararlaştırabilmeleri imkânı kanundan kaynaklanmaktadır. BK. m. 510 hükmü olmasa idi, tarafların böyle bir imkânı da olmazdı. ⁴

Haczedilmezlik konusunda karar verecek olan icra müdürüdür. Tarafların bu konudaki beyanları sadece ona yol gösterici olabilir. İcra müdürünün bu konudaki kararına karşı şikâyet yoluna başvurulabilir. Bununla birlikte Yargıtay, icra memurunun haczedilmezlik konusunda takdir yetkisinin bulunmadığı görüşündedir. Yargıtay bu görüşünü önce mesken hacizlerinde açıklamıştır. Yargıtay mesken hacizlerinde mutlaka haczin yapılmasını, daha sonra gerekirse şikâyet üzerine icra mahkemesinin bu konuda karar vermesini aramaktadır.⁵ Yargıtay daha sonraki kararlarında icra memurunun genel olarak haczedilmezlik konusunda takdir yetkisinin bulunmadığını açıklamıştır.⁶ İcra memuru borçlunun haczi kabil olsun ya da olmasın alacaklının alacağına yetecek kadar tüm mallarını haczedecektir. Borçlu

² *Muşul*, İcra ve İflas Hukuku, s. 570

³ Yargıtay 12. HD. 15.1.2009, E. 2008/12-310, K. 2008/301, Kazancı.

⁴ *Muşul*, İcra ve İflas Hukuku, s. 571

⁵ 12. HD. 26.3.1976, 1434/3357 (YKD 1976/10, s.1462); 12. HD. 29.9.1988, 13188/10644; *Uyar/Uyar/Uyar*, İcra ve İflas Kanunu Şerhi El Kitabı C. 2, s.2319-2320

⁶ 12. HD. 27.11.2000,18168/18462 (YKD 2001/6, s. 865)

şikâyet yolu ile haczedilemezlik itirazını ileri sürerse, bunu icra mahkemesi takdir edecektir. Doktrinde Yargıtay'ın bu yaklaşımı bazı yazarlarca eleştirilmektedir.⁷

Bir malın tamamen gayri kabili haciz olmasına rağmen haciz edilmesi halinde, bu haciz İİK.m.82' ye göre aykırı olduğundan şikâyet sebebi kanuna aykırılıktır (m. 16/1). Borçlu, icra dairesinin bir icra takip işlemi olan hacze karşı kanuna aykırılık sebebiyle kural olarak haciz öğrenme tarihinden itibaren yedi gün içinde şikâyet yoluyla (m.16/1), haczi gerçekleştiren icra dairesinin bağlı bulunduğu icra mahkemesine (m.79/2) yazılı veya sözlü olarak (m.18/2) başvurabilir.

Tamamen gayri kabili haciz olan bir mal haciz edildiği takdirde, borçlunun bu hacze karşı şikâyetinin süreye tâbi olup olmayacağını belirlemek için, her somut olayın verileri incelenip irdelenmelidir. Yapılan haczin, borçlu menfaati yanında kamu düzenini, kamu vicdanını, genel ahlâkı da yakından ilgilendirip ilgilendirmediği, kısacası kamu menfaatlerini haleldar edip etmediğine bakılmalıdır. İİK m. 82'ye aykırı olarak yapılan haciz, sadece borçlunun menfaatlerini ilgilendiriyor ise şikâyetin süresiz olması gerektiği söylenebilir. Nitekim Adalet Bakanlığı tarafından hazırlanan "İcra ve İflâs Kanununda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun Tasarısı" başlığını taşıyan tasarı metninde İİK. m. 16/2 hükmü," *Bir hakkın yerine getirilmemesinden veya sebepsiz sürüncemede bırakılmasından yahut işlemin kamu düzenine aykırı olmasından dolayı her zaman şikâyet olunabilir.*" şeklinde değişikliğe uğratılmış idi. Ancak, bu değişiklik 17.07.2003 tarih ve 4949 sayılı "İcra ve İflâs Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun" metnine her nedense aksettirilmemiştir.⁸

Haczedilmeyen mal ve haklardan bazıları tamamen haczedilemezken, bir kısmı kısmen haczedilemez. Tamamen veya kısmen haczedilemeyen mal ve haklara ilişkin kanuni düzenlemeler (İİK m. 82-83a), hem ilâmlı hem ilâmsız takipler bakımından geçerli olup, vazedilmek istenen haczin türü (kesin, geçici, ilâve, tamamlayıcı veya ihtiyati haciz olması) önemli değildir.⁹

⁷ Altay, Sümer: İcra Hukukunun Temel Kavramları, s.96

⁸ Muşul, İcra ve İflâs Hukuku, s. 574

⁹ Muşul, İcra ve İflâs Hukuku, s. 570

II. Tamamen Haczedilemeyen Mal ve Haklar

1. Maddi Hukuka Göre Başkasına Devri Yasak Olan Mal ve Haklar

Maddi hukuka göre başkasına devri yasak olan mal ve haklar, haciz de edilemez. Yargıtay, ileride satılabilir hale gelecek olan malların da, bugünden haczine cevaz vermektedir.¹⁰ Burada devredilmezlik niteliğinin kanuna dayanması gerekir. Buna karşılık, tarafların kendi aralarında devredilmez olarak kabul ettikleri bir hak (mesela bir alacak) haczedilebilir.¹¹ Çünkü bu halde devredilmezlik niteliği kanun gereği değildir. (Bunun tek istisnası için bkz. İİK m. 82/8; BK m. 510)

Kanundan dolayı devredilemedikleri için, haciz de edilemeyen mal ve haklara ilişkin misâller: Yalnız kişiye bağlı haklar (TMK m. 23), manevi tazminat talepleri (TMK m. 121; BK m. 47, 49), ana babasının çocuk malları üzerindeki kullanma hakkı (TMK m. 823), diğer irtifak hakları (TMK m. 677), ölünceye kadar bakma alacaklısının hakkı (BK m. 519), nişanın bozulmasından dolayı manevi tazminat talebi ile, şahsiyet haklarına tecavüzden dolayı manevi tazminat talepleri de dava edilmiş veya borçlusu tarafından tanınmadıkça (TMK m. 25/4) haczedilemez.

Kişiliğe sıkı sıkıya bağlı olan haklara bizzat hak sahibi tarafından tasarruf edilmesi başka, kendisinin bu hakları tasarrufa zorlaması yine başkadır. Bu niteliği taşıyan bir hakkı sahibinin bir başkasına kendi rızası ile devredebileceği kabul edilse bile, söz konusu hakkın, onu kullanıp kullanmamak hususunda tek başına oy sahibi olan kişinin iradesi dışında kullanılmasına yol açacak şekilde haczine olanak tanımak doğru olmaz.¹²

Bir hakkın devrinin mümkün olması onun mutlaka haczinin de mümkün olduğunu şaşmaz bir kural olarak zorunlu kılmaz. Ayrıca belirli bir hakkın niteliği gereği devredilmesinin mümkün sayılmaması, onun aynı zamanda haczinin de mümkün olmamasını gerektiriyor ise de, bir mala bu nitelik sürekli olarak verilemez.

Bir malın yasa tarafından haczedilmez mallar arasına konulmuş olmasına karşın, borçlu yasanın bu mal üzerinde kendisine tanıdığı özel yetki ve ayrıcalığı kabul etmeyerek bundan vazgeçip vazgeçemeyeceğini çeşitli olasılıklara göre

¹⁰ Yarg. 12. HD. 30.12.1976, YKD. 1978/10, s. 1680, Kazancı.

¹¹ *Kuru/Arslan/Yılmaz*, İcra ve İflas Hukuku, s. 173

¹² *Postacıoğlu/Altay*, İcra Hukuku Esasları, s. 412.

değerlendirmek gerekir. Önce borçlu, alacaklıya haczi istemek yetkisi gelmeden önce, örneğin borçlandığı sırada, tüm malları üzerine haciz koydurabilmek yetkisini alacaklısına veremez. Buna karşılık, borçlu aslında mümkün olmayan malın haczine, haczin yapılması sırasında ya da hacizden sonra açıkça muvafakat edebilir.¹³

Alacaklıya haciz istemek yetkisi gelmeden önce, belirli bir mal ya da hak konusunda bunun haczine borçlunun muvafakat edip etmeyeceği konusunda ilk olarak belirtilmesi gereken husus, niteliği itibariyle haczi câiz olmayan bir mal üzerinde rehnin geçerli olduğudur. Bu durumda eklemek gerekir ki, rehnin ifade ettiği haczedilmezlik niteliğinden feragat anlamı, yalnız rehnin güvence altına aldığı alacak bakımındandır.

Haczine cevaz verilmeyen mal, borçlunun ve birlikte oturduğu ailesinin gereksinimleri de söz konusu olarak belirlenmişse, haczedilmezlik ayrıcalığı genel ilkeler çerçevesinde ve çevrede egemen olan normal ölçülere göre takdir edilmek gerekir. Aynı yatakta yatsalar bile, aile bireylerine örneğin iki kardeşe birer yatak bırakmak zorunludur.¹⁴ Buna karşılık, kişisel giyim eşyası olarak önemli bir değer taşıyan bir malın değer itibariyle daha azının sağlanarak haczine olanak vermek gerekir.

Borçlunun belirli mallardan yoksunluğu durumunu ağırlaştıracağı için bunların haczine olanak tanınmamışsa, yasa bu sûretle borçlunun esasen sahip bulunduğu bu malları kendisinde bulundurmamak düşüncesiyle hareket etmiştir. Yok, eğer borçlu, bu mallara daha önce sahip değilse, borçluya bu malları sağlamak amacını yasa gütmüş değildir.

2. İİK m. 82 Hükmü Uyarınca Tamamı Haczedilemeyen Mal ve Haklar

İİK 82. Maddede tahdidi olarak sayılan haczi caiz olmayan mal ve haklar şunlardır:

a- Devlet malları ile mahsus kanunlarda haczi caiz olmadığı gösterilen mallar haczedilemez. Bu hükmün bir amacı, kişilerin alacağına karşılık kamu yararının üstün tutulmasıdır. Devlet malları kamuya ait olduğundan, kişisel alacaklar için haczedilip satılamaz. Bu hüküm belediyeler hakkında da geçerlidir. Belediyelerin kamu hizmetine tahsis ettikleri malları haczedilemez. Buna karşılık belediyelerin özel hukuk

¹³ Postacıoğlu/Altay, İcra Hukuku Esasları, s. 415.

¹⁴ Postacıoğlu/Altay, İcra Hukuku Esasları, s. 418.

hükümlerine göre, örneğin kiralanan malları ve bunların gelirleri haczedilebilir. Devlet mallarının haczedilememesinin diğer bir nedeni ise hukuk devletinde Devletin borçlarını ödeyeceğidir. Bu hükmün Anayasaya aykırılığı ileri sürülmüş ise de, Anayasa Mahkemesi'nde Anayasa'ya aykırılık iddiası kabul edilmemiştir.

b- Borçlunun kendisi ve mesleği için lüzumlu elbise ve eşyasıyla borçlu ve ailesine lüzumlu olan yatak takımları ve ibadete mahsus kitap ve eşyası haczedilemez. Borçlunun yatağı ve yatak takımları, elbisesi, gözlüğü, çamaşırları, seccadesi, ve tespihi zati eşyası olup haczedilemez. Borçlunu mesleği için lüzumlu olan elbiseleri, örneğin bir dalgıcın dalgıç elbisesi ve tüpü, marangozun kullandığı aletleri, doktorun dinleme cihazı veya tansiyon aleti haczedilemez. Kanun koyucu, mesleği esas aldığına göre, borçlunun kazanç elde etmeye yönelik faaliyetinin meslek olarak vasıflandıramadığı hallerde, o faaliyetin icrası için lüzumlu olsa bile elbise veya eşya bu bende göre haciz dışı bırakılamaz.¹⁵ Kanun eşi ve çocukları demeyip, ailesi kavramını kullanmıştır. Buradaki "aile" kavramı, medeni hukuktaki "aile" kavramından daha geniş olup, tıpkı tebligat hukukundaki gibi anlaşılmalıdır. Borçlu ile birlikte oturan yakın ve uzak akrabalar da İİK. m. 82/b.2' deki aile kavramına dahildir. Borçlunun ailesi kavramına dahil olabilmek için, borçlu ile aynı çatı altında oturmak yeterli olmayıp, aynı daireyi paylaşmak gerekir.¹⁶

c- Vazgeçilmesi mümkün olmayan mutfak takımları ve pek lüzumlu ev eşyası haczedilemez. Bu eşyalar, zaruri tabak, kaşık, çatal ve bıçaklar, tencere, ocak, sandalye, yatak, masa gibi zaruri ev eşyalarıdır. Bu eşyalar arasında buzdolabı ve çamaşır makinesi kabul edilmemektedir. Nelerin bir mutfak için vazgeçilmesi mümkün olup olmadığı, zaman ve mekâna göre değişir. Her somut olayda, borçlunun ve ailesinin gerçek ihtiyaçları dikkate alınmak suretiyle vazgeçilmesi mümkün olmayan mutfak takımına dahil olması gereken şeyler belirlenmelidir. Bir zamanlar, teldolap, toplumumuzda hemen hemen her evin mutfağında yer alıyordu. O zamanlar, lüks eşya sınıfına giren buzdolabı vazgeçilmesi mümkün olmayan mutfak eşyasından sayılmazken bugün tersi olmuştur. Teldolabın yerini almış olan buzdolabı, bugün için artık vazgeçilmesi mümkün olmayan mutfak takımına dahildir. Ocak, tencere, tava,

¹⁵ Yarg., 12. HD. 25.4.1985, E. 1984/14228, K. 1985/3907, YKD ., Temmuz 1985/7, s. 1014-1015.

¹⁶ *Muşul*, İcra ve İflas Hukuku, s.580

tabak, çatal, kaşık, bıçak gibi her mutfakta bulunması gereken şeyler, vazgeçilmesi kabil olmayan mutfak takımından sayılacağı için haczi caiz değildir.¹⁷

d- Borçlu çiftçi ise kendisinin ve ailesinin geçimi için zaruri olan arazi ve çift hayvanları ve nakil vasıtaları ve diğer eklenti ve ziraat aletleri; değilse, sanat ve mesleği için lüzumlu olan alet ve edavat ve kitapları ve arabacı, kayıkçı, hamal gibi küçük nakliye erbabının geçimlerini temin eden nakil vasıtaları haczedilemez. Bu bent gereğince haczedilmeyecek malların kapsamını tayin edebilmek için sanat ve meslek kavramının teşebbüs kavramından ayıracak kıstasların belirlenmesi zorunludur. Bunun için borçlunun yaptığı işte ve haczedilen menkullerin incelenmesinde emeğin ya da sermayenin ağırlıklı olup olmadığının araştırılması ve buna göre sonuca varılması gerekir.¹⁸

e- Borçlunun ve ailesinin idareleri için lüzumlu ise tercih edeceği bir süt veren mandası veya ineği veyahut üç keçi veya koyunu ve bunların üç aylık yem ve yataklıkları haczedilemez.

f- Borçlunun ve ailesinin iki aylık yiyecek ve yakacakları ve borçlu çiftçi ise gelecek mahsul için lazım olan tohumluğu haczedilemez. Bu hüküm borçlunun elinde yiyecek ve yakacağın bulunması hali için geçerlidir. Borçlunun elinde yiyecek ve yakacak bulunmuyorsa, malların satışı sonunda elde edilen paradan bir miktar ayrılmaz.

g- Borçlu bağ, bahçe veya meyve veya sebze yetiştiricisi ise kendisinin ve ailesinin geçimi için zaruri olan bağ, bahçe ve bu sanat için lüzumlu bulunan alat ve edavat haczedilemez. Kanun sadece çiftçi için arazinin haczedilemeyeceğinden bahsetmiş, yoksa arazinin ürünlerinin de haczedilemeyeceğinden bahsetmemiştir. Yani o araziden elde edilen ürün, 82. Maddenin 6. bendi saklı kalmak üzere haczolunabilir. Bir traktörün de ziraat aleti olarak haczedilip haczedilemeyeceği meselesinin tetkikinde, Temyiz mahkemesi, traktörün ancak, müstakilen ziraat maksadıyla kullanılması halinde haczinin caiz olamayacağına karar vermiştir. Yine

¹⁷ *Muşul*, İcra ve İflas Hukuku, s.581

¹⁸ Yarg. 12. HD. 2.6.2005, 8829/12031 (YKD 2005/9, s. 1394-1395)

Yargıtay'a göre pulluk bir tarım aletidir. Ve bunun başka bir tarım aleti ile çekilerek kullanılması tarım aleti niteliğini ortadan kaldırmaz. Bu nedenle pulluğun haczi caiz değildir.¹⁹

h- BK m. 510 uyarınca haczolunmamak üzere tahsis edilmiş olan kaydı hayatla iratlar haczedilemez.

i- Memleketin ordu ve zabıta hizmetlerinde malul olanlara bağlanan emeklilik maaşları ile bu hizmetlerden birinin ifası sebebiyle ailelerine bağlanan maaşlar ve ordunun hava ve denizaltı mensuplarına verilen uçuş ve dalış tazminat ve ikramiyeleri haczedilemez. Yargıtay bu hükme aykırı olarak yapılan hacze karşı şikâyetin süreye bağlı olduğu görüşündedir.²⁰

j- Bir muavenet sandığı veya cemiyeti tarafından hastalık, zaruret ve ölüm gibi hallerde bağlanan maaşlar haczedilemez.

k- Vücut veya sıhhat üzerine ika edilen zararlar için tazminat olarak mutazararının kendisine veya ailesine toptan veya irat şeklinde verilen veya verilmesi lazım gelen paralar haczedilemez. Her türlü tazminatın değil, sadece borçlunun vücut ve sıhhati üzerine ikâ edilen zararlardan dolayı vermesi gereken tazminatın haciz edilemeyeceğini kanun kabul etmiştir. Bu sebeple, borçlunun malvarlığına dahil şeyler üzerinde ika edilen zararların tazmini için verilen veya verilmesi gereken maddi tazminat, İİK m. 82/b. 11 kapsamına girmeyeceğinden haciz edilebilir. Vücut ve sıhhat üzerine ika edilen zarar tazminatının, zarar görene veya o ölmüş ise mirasçılara bir defada toptan (defaten) ya da periyodik (belirli zamanlarda) gelir olarak verilmesi, gayri kabili hacizlik vasfı açısından önemli değildir. Tazminatın, İİK m.82/b.11 uyarınca haciz edilemez sayılması için, vücut ve sıhhat üzerine ika edilen zarardan doğmuş olması gerekli ve yeterlidir.

¹⁹ *Üstündağ*, İcra Hukukunun Esasları, s. 180

²⁰ Yarg. HGK. 22.01.2003, 12.-17/29, Kazancı.

I- Borçlunun haline münasip evi haczedilemez. Fakat evin kıymeti fazla ise, bedelinden haline münasip bir yer satın alınabilecek miktarı borçluya bırakılmak üzere haczedilerek satılır (İİK m.82/b.12). Borçlunun bir kredi için evini ipotek ettirmiş olması, diğer alacaklıları için meskeniyet haczinden feragat ettiği anlamına gelmeyeceği doktrin ve uygulamada tartışmalıdır. Yargıtay, eski tarih kararlarında borçlunun evi üzerinde bir alacaklısı lehine ipotek tesis etmesinin – borçlusunun serbest iradesi ile olup olmadığına bakılmaksızın – diğer bütün alacaklılarına karşı meskeniyet iddiasından öncelikle vazgeçmiş sayılmasını gerektireceği görüşünde idi. Bu görüş, borçlunun evi üzerinde bir alacaklısı lehine ipotek tesis etmesinin, mesken ihtiyacı olup olmadığını gösterdiği düşüncesine dayanır. Doktrinde bu durumda borçlu, bir alacaklısı lehine ipotek tesis edilmesi diğer bütün alacaklılar karşısında da meskeniyet iddiasından vazgeçmiş olduğu anlamına gelmeyeceği görüşü yaygındır.²¹ Yargıtay, daha sonraki kararlarında borçlunun daha önce üzerinde ipotek tesis ettiği taşınmaz hakkında sonradan haczedilmezlik şikâyetinde bulunabilmesi için; İpoteğin, borçlunun serbest iradesi ile değil mesken kredisi, esnaf kredisi, zirai kredi gibi zorunlu olarak kurulmuş ipoteklerden olması gerektiğini kabul etmiştir. Yargıtay, bu sebeple mahkemenin ipoteğin tapudan mahiyetini belirlemesini, ipotek akit tablosunu inceleyip zorunlu ipotek olup olmadığını tespit ederek sonucuna göre karar vermesi gerektiğini belirtmiştir.²² Yargıtay'ın, ipotek tesisinin meskeniyet iddiasından vazgeçme anlamına gelip gelmeyeceğini belirlerken, borçlunun alacaklısı lehine ipotek tesis etmek zorunda olup olmamasına göre ayırım yaptığı kararları istikrar kazanmıştır.²³ Kanuni ipotek haklarının doğumu için, aksi kanunda öngörülmemişse, tapu siciline tescillerinin gerekmediğine ilişkin olmak üzere ve eski MK'da yer almayan yeni bir düzenleme 4721 sayılı MK. m. 892 ile getirilmiştir. MK'nun yeni düzenlemesine göre, tescile tâbi kanuni ipotekler mevcut olduğu (MK. m. 893) gibi, tescile tâbi olmayan kanuni ipotekler de (MK. m. 892) doğabilecektir. O hâlde, MK.m. 82/son f., cüm. 1 ile kanuni ipotek hakkını haiz kimselerin menfaatlerin korunması amaçlandığına ve eski MK.da m. 892'ye benzer bir düzenleme yer almadığına göre doktrine göre İİK.m. 82/son f., cüm.1'in artık sadece eski MK. m.807'ye karşılık gelen m.893'ü değil, aynı zamanda m. 892 hükmünü de saklı tuttuğunun görüşü hakimdir.²⁴

²¹ *Muşul*, İcra ve İflas Hukuku, s.587

²² Yarg. 12. HD. 16.12.2008, E. 2008/18545, K. 2008/22126, Kazancı.

²³ Yarg. 12. HD. 11.10.1999, E. 1999/10500, K. 1999/11953, Kazancı.

²⁴ *Muşul*, İcra ve İflas Hukuku, s.583.

Meskeniyet iddiası sadece borçlunun yaz kış oturduğu taşınmazlar hakkında geçerli değildir. Borçlu kendisi oturmasa bile, kiraya vermiş olduğu evi hakkında meskeniyet iddiasında bulunabilir. Keza meskeniyet iddia edilen ev yazlık bir ev de olabilir. Haciz edilen evin borçlunun haline münasip olup olmadığı tespit edilirken borçlunun aylık geliri, sosyal mevkii, aile fertlerinin sayısı itibariyle küçük veya büyük bir eve ihtiyacı olup olmadığı gibi veriler dikkate alınıp incelenerek irdelenmelidir. Buradaki “aile” kavramı, sadece ana, baba ve çocuktan meydana gelen çekirdek aile olmayıp, geniş anlamda ailedir. Öyle ki, mesken ihtiyacının belirlenmesinde esas alınacak aile, borçlu ile birlikte yaşayan bakmakla yükümlü olduğu kişilerden oluşur. Borçlunun alacağı haline münasip evin bedeli “aynı semte” göre değil “daha mütevazı bir semte” göre belirlenir.²⁵ Borçlunun görev ve sıfatı, makul ölçülerin üzerinde görkemli bir meskende oturmasını gerektirmez.

3. Özel Kanunlara Göre Tamamen Haczedilemeyen Mal ve Haklar

İİK. m. 82’den başka bazı özel kanunlarda, düzenleme konularını teşkil eden mal, alacak, ve hakların haczedilemeyeceği hakkında özel hükümler vardır. Örneğin, 5199 sayılı Hayvanları Koruma Kanunu’nun 5.maddesine göre, “ Ticari amaç güdülmeden bilhassa ev ve bahçesi içerisinde bakılan ev ve süs hayvanları sahiplerinin borcundan dolayı haczedilemezler”. Bunun gibi, 406 sayılı Telgraf ve Telefon Kanunu’nun Ek 25. maddesine göre “Telekomünikasyon hizmetleri ile ilgili olarak abone veya kullanıcılara tahsis edilen numara ve hat kullanımı gibi intifa ve kullanım hakları hiçbir şekilde haczedilemez.” Bunun gibi, SSK ve Bağ - Kur Kanunu gereğince bağlanan gelir ve aylıklar ve yardımlar haczedilemez.²⁶

İcra ve İflâs Kanunu’na göre, önceden malların haczedilmezlik niteliğinden vazgeçilemeyeceği esasını kabul etmiştir. Ancak, takibin kesinleşmesinden sonra borçlu malın haczedilmezlik niteliğinden feragat edebilir. Diğer yandan, alacak bir malın satış bedelinden doğmuş ise, bu malın haczi caizdir.²⁷

²⁵ Muşul, İcra ve İflas Hukuku, s.586; Yargıtay 12.HD. 24.4.2007, E. 2007/5814, K. 2007/7966

²⁶ Pekcanitez /Atalay/Sungurtekin-Özkan/Özekes, İcra ve İflas Hukuku, s.246

²⁷ Altay, Sümer: İcra Hukukunun Temel Kavramları, s.96

III.Haczedilemeyen Mal ve Haklara İlişkin Diğer Prensipler

Haczedilemeyen bir malın satış sonucu elde edilen para da haczedilemez. Ancak bu husus kanunda düzenlenmemiştir. Bununlar beraber bu paralar ile yeni bazı mallar alınmış olup da, alınmış olan bu mallar 82. maddedeki mallar kapsamına girmiyorsa haczedilebilirler.

Borçlu, gayri kabili haciz malı borçlanmak suretiyle kazanmışsa, bu borcu için yapılan takiplerde, malların haczinin caiz olmadığını ileri süremez. Nitekim kanunda 82. maddesinin son fıkrasında bu istisnaya değinmiş ve 82. Maddenin 2, 3, 4, 5, 7 ve 12. bendlerindeki istisnanın, borcun bu eşya bedellerinden doğmamış olması haline inhisar ettiğini belirtmiştir.

Bir malın kabili haciz bulunmadığının dermeyanı süreye bağlı mıdır? Yoksa bu iddia paraya çevirme anına kadar dermeyan edilebilir mi? İcra ve iflâs kanunu bu konuda bir açıklık taşımamaktadır. Ancak haczedilmezliğin dermeyanı kadie olarak süreye bağlı olmak gerekir. Zira, bu faraziyede alacaklı ile borçlunun menfaatleri karşı karşıya bulunmaktadır. Alacaklı da cebri icra muhakemesinin imkân ölçüsünde çabuk sonlanmasında menfaate sahiptir. Bu sebeple haczedilmezliğin dermeyanı bazı istisnalar dışında süreye bağlı olmak gerekir. Bu istisnalardan birincisi, haczedilmezliğin tayininde âmme menfaatinin ağır bastığı hallerdir. İkincisi de, haciz sırasında kabili haciz olan bir malın sonradan ve borçlunun kusuru olmaksızın bu vasfı kaybetmesi halidir.

Bir malın haczedilmezlik vasfından feragat: İİK m. 83a, 82. ve 83'teyazılı mal ve hakların haczolunabileceğine dair önceden yapılan anlaşmaları muteber sayılmamıştır. Zira, borçlu, böyle bir anlaşmanın kendisine hazırlayacağı tehlikeleri önceden tahmin edemez.²⁸

IV. Kısmen Haczedilemeyen Mal ve Haklar (İİK. m. 83)

²⁸ *Üstündağ, Saim: İcra Hukukunun Esasları, s. 188*

İİK. m. 83'de Bu maddede kısmen haczedilebilen şeyler belirtilmiştir. (Tamamı haczedilemeyen mal ve haklar İİK. m. 82 altında açıklanmıştır.)*

1- Maaş ve Ücretler

a) Maaşlar:

Aşağıda tekrar değineceğimiz gibi; borçlunun maaşından haczolunacak miktar, maaşın 1/4'ünden az olamaz.²⁹ Birikmiş maaş farklarının da 1/4'ünden az olmamak üzere haczi mümkündür.³⁰ Ancak, bilirkişi incelemesi sonucunda elde edilecek kanaata göre -örneğin; maaşı dışında başka kira vb. gibi ek gelirleri olduğunun belirlenmesi halinde- borçlunun maaşının 1/4'ünden fazlası haczedilebilir.³¹ 1/4'ü haczedilebilecek maaş miktarı saptanırken, yan ödemelerle birlikte borçlunun eline geçen para -maaş bordrosu üzerinde inceleme yapılarak- dikkate alınır.³²

İİK. m. 83'e aykırı olarak maaşında kesinti yapılmış olan borçlu, İİK. m. 16/1 uyarınca 7 gün içinde -icra mahkemesine- şikayet'de bulunabilir.³³

b) Ödenekler (Tahsisatlar)

c) Ücretler

Buradaki "ücret" kavramına, her türlü ücret dahildir.

Buraya, gerek bedensel ve gerekse fiziksel çalışma sonucu elde edilen tüm ücretler -sanat, ticaret ve meslek sahibi kimsenin gelirleri de dahil olmak üzere³⁴- İsviçre hukukunda olduğu gibi,³⁵ periyodik olmayan, yapılan bir edim karşılığı olan -komisyon ücreti, vekâlet ücreti, istisna sözleşmesi karşılığı alınan ücret vb.- paralar da "ücret" kavramı içinde kabul edilmelidir.

Öğrencilerin aldıkları krediler (burslar) da buraya dahildir.³⁶

İşçinin son aldığı ücret üzerinden hesaplanan *kıdem tazminatı* da, bu madde anlamında "ücret" sayılarak, kısmen mi haczedilebilir? Doktrinde önceleri "kıdem tazminatının da bir tür ücret sayıldığı, bu nedenle bunun da kısmen

²⁹ Yarg. 12. HD. 22.4.2005 T. 5151/8721; 13.1.2005 T. 22913/442, Kazancı.

³⁰ Yarg. İİD. 3.5.1973 T. 4758/4692, Kazancı.

³¹ Yarg. 12. HD. 11.11.1999 T. 12708/13960, Kazancı.

³² Yarg. 12. HD. 13.2.1989 T. 5754/1798, Kazancı.

³³ Yarg. 12. HD. 2.7.2004 T. 13624/17620; 29.5.2003 T. 9628/12261, Kazancı.

³⁴ *Kuru*, İcra ve İflas Hukuku, 1988, C: 1, s: 832; *Üstündağ*, İcra Hukukunun Esasları, 2004, s:191

³⁵ *Üstündağ*, a.g.e. s: 191

³⁶ Yarg. İİD. 20.4.1952 T. 1594/1185, Kazancı.

haczedilebileceği” belirtilmişken yüksek mahkeme³⁷ “kıdem tazminatının ücretten sayıldığına dair kanunda bir hüküm bulunmadığını” vurgulayarak, kıdem tazminatının tamamının haciz edilebileceğini belirtmiştir.³⁸

Yüksek mahkeme ücret haczi konusuyla ilgili olarak;

√ “ ‘Kıdem tazminatı’, ‘izin ücretleri’ ve ‘ihbar tazminatı’nın ücretten sayıldıklarına dair kanunda bir hüküm bulunmadığından, bu ödentilerin tamamının haciz edilebileceğini”³⁹

√ “‘Nema’, ‘toplu iş sözleşmesi farkı’ ve ‘ikramiye’nin en fazla 1/4’ünün haciz edilebileceğini”⁴⁰

√ “‘İkramiye’de ücretten sayıldığından, bunun da -1475 sayılı Kanununun 28.; 4857 sayılı Kanununun 35. maddelerindeki koşullar çerçevesinde- ancak 1/4’ünün haciz edilebileceğini”⁴¹

√ “3417 sayılı Kanun uyarınca, çalışanların maaşından kesilen ‘anapara’nın ve buna ilişkin ‘nem’a’nın ‘maaş’tan sayılması gerekeceğini ve bu nedenle İİK. 83’teki koşullar çerçevesinde haczedilebileceğini”⁴²

√ “1475 (ve 4857) sayılı İş Kanunu uyarınca borçlunun aylık ücretinin 1/4’ünden fazlasının (ya da 1/4’ünden azının) haciz edilemeyeceğini”⁴³

√ “Borçlunun ücretinin tamamının, borçlunun ve ailesinin geçinmesi için yeterli olmasa bile, borcundan dolayı ücretinin en az 1/4’üne haciz konulabileceğini”⁴⁴

³⁷ Yarg. 12. HD. 4.2.2005 T. 24618/1837 – 27.12.2004 T. 22540/26972, Kazancı.

³⁸ Kuru/Arslan/Yılmaz, İcra ve İflas Hukuku, s. 452

³⁹ Yarg. 12. HD. 4.2.2005 T. 24618/1837, Kazancı.

⁴⁰ Yarg. 12. HD. 27.12.2004 T. 22540/26972, Kazancı.

⁴¹ Yarg. 12. HD. 4.11.2004 T. 18649/23169; 14.6.2004 T. 10724/15105; 16.2.2004 T. 25601/2930, Kazancı.

⁴² Yarg. 12. HD. 11.12.2003 T. 21350/24441, Kazancı.

⁴³ Yarg. 12. HD. 25.6.2002 T. 12461/13612, Kazancı.

⁴⁴ Yarg. 12. HD. 10.12.1999 T. 14810/16174, Kazancı.

√ “Borçlunun mesleki faaliyeti ile elde ettiği net gelirin ne kadar kısmının haczedilebileceğine dair karar verilirken, borçlunun yalnız bu faaliyeti ile sağladığı kazancın değil aksine başka şekillerde eriştiği gelirin de dikkate alınması gerekeceğini”⁴⁵

√ “Haczi mümkün olmayan miktarın tesbitinde, borçlu ve ailesinin ihtiyaçları yanında işletme masrafları’nın da göz önünde bulundurulması gerekeceğini”⁴⁶

√ “İşçi ücretinin tayininde, işçiye naklen ödenen paradan başka temin edilen diğer menfaatlerin de hesaba katılması gerekeceğini”⁴⁷ belirtmiştir.

d) *İntifa hakları ve hâsılatı*: Maddede açıkça; “intifa hakkı” ve “hâsılatı”nın kısmen haczedilebileceğini öngörüldüğünden, “intifa hakkının doğrudan doğruya kendisinin” ya da “intifa konusu olan şeyin hâsılatı (iradı)nın” kısmen haczedilebilmesi gerekir. Nitekim, Alman Yargıtayı⁴⁸, “intifa hakkının kendisinin haczedilebileceğine” karar vermiştir. Yargıtayımız ise⁴⁹ bir kararında; “sadece intifa hakkının menfaat ve gelirin” haczedilebileceğini” bildirmiştir.

İntifa hakkının haczinde, icra memuru, borçluya intifa hakkına karşılık yapılan ödemelerin durdurulması için, haczi kuru mülkiyet sahibine bildirir. Bir “koruma (muhafaza) tedbiri” niteliğinde olan bu bildirme ile, alacaklı, alacağını borçlunun intifa hakkına karşılık teşkil eden hâsılat, gelir, kira gibi menfaatlerinden alır. İntifa hakkı neticede yine borçluya bırakılır.⁵⁰

e) *Emekli maaşları*: Buradaki “emekli maaşı”ndan maksat, TC. Emekli Sandığı Kanununa göre bağlanan emekli aylıklarıdır.⁵¹ 506 sayılı Sosyal Sigortalar yasasına⁵² ve 1479 sayılı Bağ-Kur Kanununa⁵³ göre bağlanan emekli aylıkları -nafaka alacakları

⁴⁵ İsviçre Fed. Mah. 9.3.1960 T. , Kazancı.

⁴⁶ İsviçre Fed. Mah. 5.11.1958 T. , Kazancı.

⁴⁷ Yarg. HGK. 13.1.1954 T. 5/5, Kazancı.

⁴⁸ *Üstündağ*, İcra Hukukunun Esasları 192, dn. 592).

⁴⁹ Yarg. 12. HD. 21.3.2000 T. 3523/4298, Kazancı.

⁵⁰ *Berkin*, İcra Hukuku Rehberi, 1980, s. 227.

⁵¹ Yarg. 12. HD. 28.2.2002 T. 3181/3965; 15.5.2000 T. 7304/7974 – 30.5.1985 T. 424/5390, Kazancı.

⁵² 506 s. K. m. 121: “Bu kanun gereğince bağlanacak gelir ve aylıklar ve sağlanacak yardımlar, nafaka borçları dışında haciz veya başkasına devir ve temlik edilemez.”

⁵³ 1479 s. K. m. 67/1: “Bu kanun gereğince bağlanacak aylıklar, nafaka borçları dışında haciz veya başkasına devir ve temlik edilemez.”

dışında- haczedilemez. Aynı şekilde; “ordu ve kolluk hizmetlerinden sakat (mâlûl) olarak ayrılmış olanlara bağlanan emekli aylıkları -nafaka alacakları dışında- haczedilemez. Aynı şekilde; “ordu ve kolluk hizmetlerinden sakat (mâlûl) olarak ayrılmış olanlara bağlanan emekli aylıkları”da (İİK.m. 82/9) haczedilemez.

Yüksek mahkeme emekli maaşları'nın haczi konusunda;

√ “Borçlunun yabancı ülkeden aldığı emekli maaşın tamamının haczedilebileceğini”⁵⁴

√ “Çeşitli özel emeklilik sandıklarından (vakıflarından) bağlanan emekli maaşlarının haczedilemeyeceği konusunda özel bir hüküm bulunup bulunmadığının araştırılarak sonucuna göre karar verilmesi gerekeceğini”⁵⁵

√ “Emekli sandığına ödenecek -aile ve çocuk yardımı, yakacak zammı gibi- sosyal yardım zamlarının haczedilemeyeceğini, ancak borçtan mesuliyetleri halinde mirasçılardan bu türden olmayan dul ve yetim maaşları üzerine, İİK. 83 uyarınca haciz konulabileceğini”⁵⁶

√ “TC. Emekli Sandığından alınan emekli maaşının 1/4'ünden fazlasının da haciz edilebileceğini”⁵⁷

belirtmiştir.

f) Sigortalar,

g) Emekli sandıkları tarafından bağlanan iradlar,

h) İlâma dayanmayan nafakalar: Borçlunun “ilâma dayanarak” aldığı nafakalar hiç haczedilemediği halde, “ilâma dayanmayarak” aldığı nafakalar kısmen haczedilebilir. Çünkü, ilâma dayanan nafaka, gerçekte borçlunun geçimi için zorunlu olan gereksinimler dikkate alınarak takdir olunmuştur. Bu nedenle, mahkemece takdir olunan bu paranın mutlaka alacaklının eline geçmesi şarttır.

“Haciz edilememe” ayrıcalığı sadece işlemekte olan nafakalar için mi geçerlidir, yoksa birikmiş (işlemiş) nafakalar da bu ayrıcalıktan yararlanırlar mı?

⁵⁴ Yarg. 12. HD. 27.4.2004 T. 6224/10389; 4.3.2002 T. 3067/4381; 31.3.2002 T. 1106/1776, Kazancı.

⁵⁵ Yarg. 12. HD. 24.2.2004 T. 27192/3998; 4.4.2003 T. 4053/7327; 4.2.2003 T. 28905/2144, Kazancı.

⁵⁶ Yarg. 12. HD. 24.2.2004 T. 27192/3998; 4.4.2003 T. 4053/7327; 4.2.2003 T. 28905/2144, Kazancı.

⁵⁷ 12. HD. 30.5.1985 T. 424/5390

Doktrinde⁵⁸ “bu ayrıcalıktan sadece işlemekte olan nafakaların yararlanacağı, çünkü, nafaka alacaklısı için korunmaya diğer miktarın, onun güncel geçimini sağlayan para yani işlemekte olan nafaka olduğu, buna karşın birikmiş nafakanın âdi olacak niteliğinde olduğu, herhangi bir ilamlı alacak gibi, özel olarak korunması için bir neden olmadığı” ileri sürülmüş olmasına rağmen, önce⁵⁹ bu doğrultuda içtihatla bulunmuş olan yüksek mahkeme -yeni tarihli bir kararında- “birikmiş nafakanın dahi haciz edilemeyeceğini”⁶⁰ belirtmiştir.

Maddede geçen “ilâma dayanmayan nafaka” ile, Borçlar Kanununun 507. maddesinde olduğu gibi, bir sözleşme gereğince borçlunun almakta olduğu nafakalar kastedilmiştir.⁶¹

II- Yukarıda sayılanlardan, “borçlu ve ailesinin geçinmeleri için gerekli olan miktar” çıkarıldıktan sonra kalan para -”bunların dörtte birinden az olmamak üzere”-⁶² haczedilebilir.

“Borçlu ve ailesinin geçimi için gerekli miktar”ın saptanmasında; borçlunun aile durumu, kendisinin ve ailesinin sağlık durumu -ancak hemen belirtelim ki, doktor, ilâç ve benzerleri için yapılan fazla giderlerin, ücreti haczedilemeyen kısmının hesaplanmasında gözönünde tutulabilmesi için, bunların borçlu tarafından kanıtlanması gerekir. -, kira giderleri dikkate alınır.

İcra memuru, borçlu ve ailesinin geçinmeleri için gerekli miktarı, doğrudan doğruya kendisi belirleyebileceği gibi, bunun için bilirkişiye de başvurabilir.⁶³ İcra memurunun bu konudaki kararına karşı borçlunun ve ailesinin icra mahkemesine şikâyet hakkı vardır.

Önemi nedeniyle hemen belirtelim ki, az önce belirttiğimiz hususlar tamamen teorik kalmaktadır. Çünkü, uygulamada; “maaş ve ücretler”in sadece 1/4’i haczedilmekte ve bununla yetinilerek, hiçbir zaman maaş ve ücretin 1/4’inden fazlası

⁵⁸ Üstündağ, a.g.e. s: 192

⁵⁹ Yarg. İİD. 22.1.1951 T. 916/10128, Kazancı.

⁶⁰ Yarg. 12. HD. 9.7.2002 T. 14311/15013, Kazancı.

⁶¹ Yarg. HİGM. 24.9.1941 T.1663/9538 s: “İİK’nun 83. maddesindeki ‘ilâma müstenid olmayan nafakalar tâbiri ile, Borçlar Kanununun 507. maddesinde olduğu gibi, ‘mukaveleye müstenid nafaka’lar kastedilmiş ve kısmen haczi caiz görülmüştür. İlâma müstenid nafakalar, esasen zaruri addedilen miktara tekabül ettiğinden, bunlar haczedilemez”

⁶² Bu hüküm: “Ancak, haczolunacak miktar, bunların dörtte birinden fazla olamaz” şeklinde değiştirilmek istenmişse, bu öneri yasalasamamıştır (Hacze Âdi İştirak AHFM. 1973/1-4, s: 294, dn. 71)

⁶³ Yarg. 12. HD. 1.3.2002 T. 2834/4303; 10.2.2000 T. 929/2049; 1.10.1999 T. 10172/11433

haczedilmemektedir. Böylece, İİK. m. 83/II, c: I hükmü, amacına aykırı olarak ve borçluların yararına, alacaklıların zararına “dar” bir uygulama alanı bulmaktadır.

Buradaki “aile” kavramını -İİK. m. 82’de olduğu gibi- geniş olarak yorumlamak gerekir.⁶⁴

2- Özel Kanunlara Göre Kısmen Haczedilemeyen Mal ve Haklar

III- Maddede açıkça öngörüldüğü gibi, belirtilen “maaş ve ücretler”in dörtte birinin herhalde haczedilmesi gerekir. Buna göre, icra memuru, “maaş ve ücretin dörtte birini” herhalde haczedecek fakat, haczedeceği ücretin üst sınırını saptarken yani dörtte birden fazla haciz yapmak isterse, borçlu ve ailesinin gereksinmelerini gözönünde bulunduracaktır.⁶⁵ Halbuki İsviçre’de, haciz edilecek miktar tamamen icra memurunun takdirine bırakılmıştır. Yani, borçlu ve ailesinin geçimi için, bunların tamamına gereksinmeleri varsa, maaş ve ücretin tamamı da haczedilmeyebilir.

Maddenin öngördüğü “aylık ücretlerin en az dörtte birinin mutlaka haczedilmesi”ne ilişkin hükmün “fazla sert olduğu, âdil olmadığı” belirtilmiştir. Götürü olarak, 1/4’nin haczi, geliri az, ailesi kalabalık, görevi nedeniyle özel giderler yapmak zorunda olan borçluyu fazla güç durumda bıraktığı halde, geliri yüksek, özel giderleri az olan borçlu için ise çok rahat bir ortam yaratacağı ifade edilmiştir.

IV- Maddede yer alan “ücretlerin en az dörtte birinin haczedilmesi” gerektiğine ilişkin olan hükmü; İş Kanununun 28⁶⁶ ve Deniz İş Kanununun 32⁶⁷ nci maddeleri ile birlikte yorumlanmak gerekir.

İş Kanununun ve Deniz İş Kanununun bu hükümleri; ücretin 3/4’ünün “herhalde işçinin eline geçmesi ve geçimi kendisine düşenlerin ihtiyaçlarına

⁶⁴ Kuru, Haczi Caiz Olmayan Şeyler (AHFM. 1962/1-4, s: 320).

⁶⁵ Kuru, a.g.m. s: 320

⁶⁶ 4857 s. K. m. 356: “İşçilerin aylık ücretlerinin dörtte birinden fazlası haczedilemez veya başkasına devir ve temlik olunamaz. Ancak, işçinin bakmak zorunda olduğu aile üyeleri için haki tarafından takdir edilecek miktar bu paraya dahil değildir. Nafaka borcu alacaklılarının hakları.

⁶⁷ 854 s. Y. m. 32: “Gemiadamının ücretinin ayda 240 lirası haczedilemez veya başkasına devir ve temlik olunamaz. Ancak, gemiadamının bakmak zorunda olduğu aile üyeleri için hakim tarafından takdir edilecek miktar bu paraya dahil değildir. Bu kayıtlamalar, nafaka borcu alacaklılarının haklarını kaldırmaz.”

harcamasını sağlamak üzere konulmuş” bulunmaktadır.⁶⁸ Bu hükümler kamu düzeni ile ilgilidir.

V- Borçlunun maaş ve ücretine; nafaka alacağından dolayı haciz koydurulursa; nafaka miktarı, mahkemece borçlu ve nafaka alacaklısının geçinmeleri göz önünde tutularak saptanmış olduğundan ve esasen, nafaka alacaklısının, borçlunun maaşından ve ücretinden yararlanma, pay alma hakkı da bulunduğu; “işlemekte olan” nafaka miktarının tamamı için, borçlunun maaş ve ücreti haczedilebilir. Borçlunun maaş ve ücreti nafaka alacaklısından önce, başka bir alacaklı tarafından haczedilmişse, aynı gerekçe ile; borçlunun maaş ve ücretinden ilk önce “işlemekte olan” nafaka alacağı kesilir ve kalan miktardan borçlu ve ailesinin geçinmeleri için ayrılacak para dışındaki maaş ve ücret üzerine, kalan maaş ve ücretin 1/4’ünden az olmamak üzere, ilk haciz koyduran alacaklının haczinin devam etmesine karar verilir.^{69 70 71}

Eğer borçlunun maaş ve ücretine -çok kez olduğu gibi- hem “birikmiş (işlemiş)” ve hem de “işleyecek” nafaka alacağı için haciz isteminde bulunulursa, borçlunun maaş ve ücretinden önce “işleyecek nafaka alacağı” kesilir maaş ve ücretin kalan bölümünün 1/4’i de “birikmiş (işlemiş) nafaka alacağı” için kesilir.⁷²

Eğer borçlunun maaş ve ücreti üzerinde daha önce bir başka borcundan dolayı haciz varken, nafaka alacaklısı hem “işleyecek” ve hem de “işlemiş” nafaka alacağı için haciz isteminde bulunursa; önce borçlunun maaş ve ücreti “işleyecek nafaka alacağı” için kesilir, sonra; maaş ve ücretin kalan bölümünün 1/4’i -nafaka alacaklısından önce haciz koydurmuş olan alacaklı için- kesilir ve bu alacaklının alacağı tamamen ödendikten sonra; borçlunun maaş ve ücretinin kalanı 1/4’ü, “işlemiş nafaka alacağı” için kesilmeye başlanır.

VI- Borçlunun maaş ve ücreti, bir alacaklısı tarafından “kısmen” haczedildikten sonra, ikinci bir alacaklısı, bu maaş ve ücret üzerine haciz koydurursa, sırada önde olan haczin kesintisi bitmeden, ikinci haciz için kesintiye geçilemez. (m. 83/son cümle).⁷³

⁶⁸ Yarg. 4. HD. 30.11.1957 T. 2837/7068, Kazancı.

⁶⁹ *Kuru*, a.g.m. s: 321 ; *Üstündağ*, a.g.e. s: 220

⁷⁰ Yarg. 12. HD. 28.9.1993 T. 8934/14230; İİD. 13.2.1958 T. 866/821, Kazancı.

⁷¹ Karş: *Postacıoğlu*, a.g.e. s: 373, dipn. 96 (Değerli hocamız ise; “nafaka alacaklarının maaş ve ücretin 3/4’ünden tatmin olunacağını ve 1/4’in ise âdi alacaklılara ayrılması gerekeceği” görüşündedir...)

⁷² Yarg. İİD. 25.11.1954 T. 4910/5076, Kazancı.

⁷³ Yarg. 12. HD. 7.2.2005 T. 25200/2018, 2.5.1995 T. 6211/6890, Kazancı.

VII- Maaştan kesinti yapılması, bir icra takip işlemi olmaktan çok, bir muhafaza tedbiri olduğundan, maaş ve ücret haczine sebep olan kararın Yargıtay'ca bozulması halinde, haczin kaldırılmaması ancak bir muhafaza işlemi olan maaş ve ücretin kesilmesi'nin durdurulması gerekir.⁷⁴

D. Şikâyet

I. Genel Olarak

Şikâyet müessesesi İİK m. 16 hükmünde düzenlenmiştir.⁷⁵ Şikâyet teknik anlamda bir dava değildir. İcra müdürünün yaptığı bir icra takip işlemi ile ilgili olarak bir *iptal* nedeni söz konusudur. Bu iptal nedeni, şikâyet kanun yolu ile icra mahkemesinin önüne getirilmektedir. Şikâyet, bu kapsamda icra ve iflas hukukuna özgü bir hukuki çaredir.⁷⁶

Şikâyet, icra ve iflas dairelerinin, İcra ve İflas Kanunu'nu uygularken yaptıkları bütün takip işlemlerine karşı, bu işlemlerden etkilenenlerin yararına getirilmiş bir kanun yoludur. O halde, söz konusu düzenlemenin dayanağı olan konuluş amacı, *ratio legis*, icra ve iflas dairelerinin kanuna aykırı işlemlerine karşı, bu işlemlerden etkilenen tüm kişileri korumaktır. Bununla beraber, İcra ve İflas Kanunu'nu uygulamakla mükellef olan icra ve iflas dairelerini görevlerini ifa ederken daha dikkatli davranmaya sevkettir. Zira, şikâyet yolu sadece İcra ve İflas Kanunu bakımından bir *kanuna uyma* yükümlülüğü değil, genel olarak *tüm hukuk*

⁷⁴ Yarg. 12. HD. 25.3.2002 T. 4914/6070; 1.7.1969 T. 4058/7212, Kazancı.

⁷⁵ İİK m. 16: "Kanunun hallini mahkemeye bıraktığı hususlar müstesna olmak üzere icra ve iflâs dairelerinin yaptığı muameleler hakkında kanuna muhalif olmasından veya hâdiseye uygun bulunmamasından dolayı tetkik merciine şikâyet olunabilir. Şikâyet bu muamelelerin öğrenildiği tarihten yedi gün içinde yapılır"

Bir hakkın yerine getirilmemesinden veya sebepsiz sürüncemede bırakılmasından dolayı her zaman şikâyet olunabilir."

⁷⁶ Şikâyet yolu, mehz İsviçre İcra ve İflas Kanunu'nun 17. maddesinde de benzer biçimde düzenlenmiştir. Mehz Kanun'a göre, Kanun'un öngördüğü istisnalar saklı kalmak kaydı ile, icra ve iflas müdürlerinin her türlü takip işlemlerine karşı, kanuna aykırılık ve hadiseye uygun olmama sebeplerine dayanılarak şikâyet yoluna başvurulabilir. Bu müracaat, bir denetim mercii olan *Aufsichtsbehörde*'de yapılacaktır. İcra ve İflas Kanunu'muz bakımından ise şikâyet, icra mahkemesi tarafından incelenecektir. Belirtmek gerekir ki, sistemimizde yer alan icra mahkemesi ile İsviçre sistemindeki denetim mercii benzer nitelikler taşımaktadırlar. Ayrıca, 5092 sayılı Kanun'dan önce, icra mahkemesinin adı, yine İsviçre'deki benzerine paralel olarak *icra tetkik mercii* şeklinde idi.

kurallarına riayet etme yükümlülüğü getirmektedir. İcra ve iflas daireleri bu yükümlülüklerini yerine getirmelidirler.

Şikâyet hakkında verilen karar, sadece somut bir şikâyet prosedüründeki söz konusu uyuşmazlığın çözümü açısından geçerlidir. Daha sonra yapılacak takiplerde bu karara dayanılarak kesin hüküm itirazı ileri sürülemez. Örneğin, bir malın haczedilebilir olup olmadığını inceleyen icra mahkemesi, şikâyet sonunda bu malın haczedilemeyeceğine bile karar verse bile, başka bir takipte aynı taraflar, aynı dava konusu ve aynı sebebe dayanılarak ileri sürülen şikâyet üzerine, bu malın haczedilebilir olduğuna karar verebilir. Bu nedenle şikâyet kararının maddi anlamda kesin hüküm gücü yoktur.⁷⁷

II. Şikâyetin Konusu

Şikâyet kavramını anlayabilmek için ilk önce takip işlemi kavramını açıklığa kavuşturmak gerekir. İcra takibi icra müdürlüğüne yapılan bir müracaat ile başlar. Bu durum hem ilamlı icra hem de ilamsız icra bakımından geçerlidir. Takip talebi ile başlayan icra takibi sürecinde icra dairesi tarafından birçok iş görülür. Zabıtlar, tebligatlar, mallara fiilen el konulması vb. bu meyandandır.⁷⁸ Söz konusu süreçte yapılan cebri icra işlemlerinin büyük kısmı *icra takip işlemleridir*. Bu noktada adı geçen işlemlerin bazı ayırt edici özellikleri de mevcuttur.⁷⁹ Herşeyden önce bu işlemler borçluya karşı yapılır. Bu bağlamda alacaklıya karşı ya da herhangi bir üçüncü kişiye karşı gerçekleştirilen işlemler icra takip işlemi niteliğini haiz değildir. Alacaklının takip talebini doldurması bir icra takip işlemi değil, takip ile ilgili bir *iştir*. İcra takip işlemlerinin bir diğer özelliği bu işlemlerin tek taraflı işlemler olmalarıdır. Keza bu işlemler icra dairesinin yaptığı işlemlerdir. İcra takibi sürecine daha yakından baktığımızda karşımıza aktif durumdaki alacaklı ve pasif durumdaki borçlu çıkmaktadır. Alacaklı taraf icra takibi süresince alacağını elde edebilmek gayesi ile devamlılık arzeden taleplerde bulunmaktadır. Bu talepleri yerine getirmek amacıyla icra dairesinin gerçekleştirdiği işlemler şikâyete konu olabilecektir.

Bu açıklamalar ışığı altında icra takip işlemleri için bir tanım vermek gerekirse: *icra takip işlemleri cebri icra süreci içinde icra müdürü tarafından borçluya*

⁷⁷ Pekcanitez, İcra ve İflas Hukukunda Şikâyet, s. 179.

⁷⁸ Postacıoğlu/Altay, İcra Hukuku Esasları, s. 58 vd.

⁷⁹ Muşul, İcra ve İflas Hukuku, s. 170.

karşı yapılan ve alacaklıyı tahsil amacına yaklaştıran işlemlerdir, denilebilir. İcra takip işlemleri söz konusu olduğunda icra müdürünün yetkilerinin İİK m. 80, 81 çerçevesinde irdelenmesi gereklidir. Bu maddelere göre borçlunun mallarına ve hatta şahsına karşı icra memuru zor kullanabilir, güvenlik kuvvetlerinden yararlanabilir. İcra memurunun yetkilerini kullanırken idare hukukundaki tedbirler gibi *orantılılık* ilkesini göz önünde bulundurması gerekmektedir. İcra müdürleri, icra mahkemesinin denetimine tabidirler.

Gerek icra takibinde, gerek iflas takibinde şikâyet tabi işlemler söz konusu olabilir. Ancak kural olarak yalnızca icra veya iflas dairesinin işlemlerine karşı şikâyet yoluna başvurulabilir. Kanunda öngörülen bazı durumlarda ise, diğer organların - İflas idaresi (İİK m. 227), alacaklılar toplanması (İİK m. 225), iflas bürosu (İİK m. 221(IV)) ve konkordato komiserinin (İİK m. 287(III)) işlemleri - da işlemlerine karşı şikâyet kanun yoluna gidilebilir.

İcra takibi sürecinde, bazı hallerde kullanılan, şikâyet dışında başka bir kanun yolu daha vardır ki bu yol *itiraz* yoludur. Şikâyet, itirazdan teknik bakımdan farklıdır.⁸⁰ Şikâyette, icra müdürünün icra iflas hukukuna ilişkin hükümleri uygulamadığı veya yanlış uyguladığı ileri sürülmesine rağmen itirazda, daha çok maddi hukuka dayanan nedenlerden dolayı takibe karşı konulur.⁸¹ Örneğin, itirazda alacaklının maddi hukuk bakımından alacağına itiraz edilir ve alacağın mevcut olmadığı, vadesinin gelmediği, zamanaşımı, takas, ödeme gibi nedenlerle sona erdiği ileri sürülür. Belirtilen bu nitelik yönünden fark yanında iki müessese arasında ayrıca Usuli farklar da mevcuttur. Başvuru yeri bakımından, şikâyet doğrudan doğruya icra mahkemesine yapılmasına rağmen, itiraz icra dairesine yapılır. Süre bakımından itiraz yedi günlük süreye bağlıdır. Bazen bu süre beş gün olarak öngörülmüştür. Şikâyet ise kural olarak yedi günlük süreye bağlı olup, süresiz şikâyet hâlleri Kanun'da olduğu gibi, şikâyet süresinin beş gün olarak düzenlendiği durumlar da mevcuttur.⁸² İtiraz süresi tebliğ, şikâyet süresi ise öğrenme ile işlemeye başlar. Süresiz şikâyet halleri Kanun'da, doktrinde ve içtihatlarda açıkça öngörüldüğü hâlde, süresiz itiraz halleri Kanun'da ve doktrinde kabul edilmediği hâlde, Yargıtay takas ve mahsup iddiasının, her zaman -bir süreye bağlı olmadan- itiraz şeklinde

⁸⁰ *Postacıoğlu/Altay*, İcra Hukuku Esasları, s. 87.

⁸¹ *Kuru, Baki*: İcra ve İflas Hukuku, C. 1, § 21, C.

⁸² *Kuru, Baki*: İcra ve İflas Hukuku, C. 1, § 21, C.

bildirilebileceği içtihadında bulunmuştur.⁸³ İtiraz süresinin kaçırılması hâlinde gecikmiş itiraz yoluna başvurulabilirdiği hâlde, şikâyet süresinin kaçırılması hâlinde eski hale iade yoluna başvurulabilip başvurulamayacağı doktrin ve Yargıtay içtihatlarında tartışmalıdır. Etki bakımından itiraz takibi durdurduğu hâlde, şikâyet başlı başına takibi durdurmuyup, icra mahkemesinden bu konuda karar almak gerekir. Yöntem bakımından ise itiraz hakkı, sadece borçluya tanındığı hâlde, şikâyet yoluna, hukuki yararı bulunan alacaklı, borçlu ve üçüncü kişiler başvurabilirler. Şikâyeti icra mahkemesi karara bağladığı hâlde, itirazı icra müdürü değerlendirir ve alacaklının itirazın kaldırılması isteminde bulunması -ya da bu değerlendirmeye karşı tarafların şikâyet yoluna başvurusu- hâlinde icra mahkemesi, itirazı inceler. Alacaklı itirazın iptalini isterse, itiraz o zaman mahkemede incelenir.

III. Şikâyetin Sebepleri ve Süreler

Şikâyet sebepleri incelendiğinde ilk olarak İİK m. 16(l) hükmü kapsamında iki durum söz konusu olabilir: *Kanuna aykırılık veya hadiseye uygun olmama*.⁸⁴ Kanuna aykırılık durumunda herhangi bir İcra ve İflas Kanunu hükmüne ya da herhangi bir başka kanun, tüzük veya yönetmeliğe aykırılık bahis konusudur. Mesela İİK m. 126 kapsamında, icra müdürünün hacizli taşınmazı ilan yapmadan satması, kanuna aykırılık teşkil etmektedir. Borçlunun kendi mesleğinde kullandığı aletlerin haczedilmesi - mesela, bir terzinin dikiş makinasının haczedilmesi - bir kimsenin maaşının çok yüksek oranda ve orantısızca haczedilmesi durumları ise, hadiseye uygun olamama kriterine uymaktadır. Ancak her ne kadar bu son iki örnek bakımından hadiseye uygun olmama değerlendirmesi yapılsa da, bu hallerde kanuna aykırılık da söz konusudur. O nedenle, tüm şikâyet sebeplerinin aslında geniş anlamda kanuna aykırılık içerdiklerini bu cihetle belirtmek yerinde olacaktır.

Bu iki şikâyet sebebinden dolayı, şikâyete tabi işlemlerin öğrenilmesinden itibaren yedi gün içinde şikâyet yoluna başvurulmalıdır. Bu nedenle söz konusu iki durumdaki şikâyet hallerini *süreye bağlı şikâyet* olarak nitelendirebiliriz.⁸⁵ Ayrıca bu yedi günlük süre teknik bakımdan usul hukukuna has bir *kesin süredir*. Dolayısıyla,

⁸³ *Kuru/Arslan/Yılmaz*, İcra ve İflas Hukuku, s. 157.

⁸⁴ *Muşul*, İcra ve İflas Hukuku, s.174.

⁸⁵ *Kuru/Arslan/Yılmaz*, İcra ve İflas Hukuku, s. 77; *Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin-Özkan/Özkes*, İcra ve İflas Hukuku, s. 118.

bu süreyi maddi hukuka ilişkin terimler olan, hak düşürücü süre veya zamanaşımı terimleri ile ifade etmek isabetli değildir.

İİK m. 16(II) *bir hakkın yerine getirilmemesinden veya sebepsiz sürüncemede bırakılmasından* dolayı her zaman şikâyet yoluna başvurulabileceğini düzenlemektedir. Bu durumları ise *süreye bağlı olmayan şikâyet halleri* olarak nitelendirmek yerinde olacaktır. İcra müdürünün takip talebini kabul etmemesi (İİK m. 58) durumunda bir hakkın yerine getirilmemesi; icra müdürünün hacze gitmemesi (İİK m. 79(I)) hâlinde ise bir hakkın sebepsiz olarak sürüncemede bırakılmasından bahsedilebilir. Söz konusu durumları idare hukukundaki *olumsuz işlemlere* benzetmek mümkündür.

İİK m. 16 kapsamında bulunmayan ancak ilmi ve kazai içtihatlarla geliştirilen, süreye bağlı olmayan bir şikâyet sebebi daha mevcuttur. *Kamu düzenine aykırılık* içeren işlemler bakımından *süreye bağlı olmayan şikâyet* söz konusudur. Ödeme emrine itiraza rağmen takibe devam edilmesi, ödeme emri tebliğ edilmeden haciz, pek lüzumlu eşyanın haczi, taşınmaza ilişkin kararın kesinleşmeden icrası gibi haller kamu düzenine aykırılık olarak değerlendirilebilirler.

İİK m. 22 kapsamında mahkeme karar vermedikçe, şikâyet icra takibini durdurmaz. Şikâyet talebi ve itirazlar teorik olarak sözlü dahi yapılabilir ancak uygulamada yazılı şekilde gerçekleşmektedir.⁸⁶ Şikâyet prosedürü şikâyetin kabulü veya reddi yönünde bir nihai karar ile sona erer. Kararlar gerekçeli olmak zorundadır.⁸⁷ İcra mahkemesi kararları, İİK m. 363'ün verdiği kapsamda temyiz edilebilir.

IV. Şikâyetin Tarafları

Şikâyet yoluna, şikâyete tabi işlemde etkilenen ve bu hususta hukuken korunmaya değer bir menfaati olan tüm ilgililer başvurabilir. Alacaklı ve borçlunun yanında menfaat sahibi üçüncü kişiler dahi bu yola başvurabilirler. Mesela İİK m. 134(II) hükmüne göre, ihaleye katılmış, pey sürmüş ve ihalenin feshini isteyen üçüncü kişiler bu hakkı haizdirler.

İcra müdürünün şikâyet yolu ile iptal edilen veya düzeltilen icra takip işleminde özel bir kusuru yok ise, bu halde icra müdürünün tazminat yükümlülüğü de

⁸⁶ *Üstündağ, Saim: İcra Hukukunun Esasları*, s. 51.

⁸⁷ *Yıldırım, İcra Hukuku Ders Notları*, s. 25.

söz konusu değildir.⁸⁸ Kendilerine has bir rejime tabi olan icra müdürleri bakımından, hâkim - kamu görevlisi arası bir sorumluluk öngörülmüştür.⁸⁹ İİK m. 5–7 hükümleri icra müdürlerinin sorumluluklarını düzenlemektedir. Şayet, şikâyet incelemesi sonucunda, icra müdürünün de sorumluluğu bahis konusu olduğu takdirde, icra müdürü aleyhine ilgili hükümler işletilebilecektir. İdari bir görevi ifa etmelerine rağmen, icra müdürleri aleyhine olan davalarda adli yargı yoluna gidilecektir.

V. Şikâyet Usulü ve Sonuçları

Şikâyet, işlemi yapan icra müdürünün bağlı bulunduğu icra mahkemesine yapılır. Yargıtay, çok eski yıllardaki şikâyetin icra dairesine yapılsa bile icra müdürlüğü tarafından geçerli olacağı yönündeki görüşünü, artık terk etmiştir.⁹⁰ Yargıtay'ın son içtihatlarında benimsediği çözüm tarzı, icra dairesine yapılan şikâyetin hiçbir sonuç doğurmayacağı yolundadır.⁹¹

İİK m. 17 hükmünün⁹² metninden açıkça anlaşıldığı üzere, şikâyet kabul edilirse şikâyete tabi işlem ya iptal edilir ya da düzeltilir.⁹³ Madde metni *iptal edilme* durumunu *bozma* olarak ifade etmektedir ki bu ibare *iptal edilme* olarak anlaşılmalıdır. İdare hukukundaki dava konusu işlemlerin tâbi olduğu rejimden farklı olarak icra mahkemesi icra müdürünün yerine geçerek işlem yapabilir. İdare hukukunda ise idare mahkemesi iptal ile yetinir, yapılması gereken işlemi söz konusu idare gerçekleştirir. (Karş. İYUK m. 2 vd.)

İcra mahkemelerinde *basit yargılama usulü* uygulanır. Buna göre örneğin, adli tatillerde dahi işlemler yürütülür, ilk duruşmaya kadar dilekçe verilebilir, HUMK m. 507-511 (HMK m. 316 – 322) hükümleri bu konuda uygulama alanı bulacaktır.

⁸⁸ Muşul, İcra ve İflas Hukuku, s. 172.

⁸⁹ Üstündağ, Saim: İcra Hukukunun Esasları, s. 48.

⁹⁰ Postacioğlu/Altay, İcra Hukuku Esasları, s. 78.

⁹¹ Yarg. HGK, T. 04.12.1968, E. 259, K. 802, RKD 1969, 38 vd.; Yarg. 12. HD., T. 14.06.1979, E. 5395, K. 5539, YKD, 1979/10, s. 1463.

⁹² İİK m. 17: Şikâyet icra mahkemesince kabul edilirse, şikâyet olunan muamele ya bozulur, yahut düzeltilir.

Memurun sebepsiz yapmadığı veya geciktirdiği işlerin icrası emrolunur.

⁹³ Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin-Özkan/Özeker, İcra ve İflas Hukuku, s. 124; Uyar/Uyar/Uyar, İcra ve İflas Kanunu Şerhi El Kitabı C. 1, s. 234.

İİK m. 18 hükmü⁹⁴ 4949 sayılı Kanun ile 2003 yılında değişikliğe uğramıştır. Bu değişikliğe göre, şikâyetin değerlendirilmesi aşamasında duruşma yapılması esası yanında şikâyet konusu işlemi yapan *icra dairesinin açıklama yapması* imkânı da getirilmiştir. Bu iki imkândan birinin seçilmesi, yine icra mahkemesinin takdirine bırakılmıştır. Ayrıca *onbeş günlük* duruşma erteleme süresi, yeni düzenleme ile *otuz güne* kadar çıkarılmıştır.

İcra müdürünün icra hâkimi tarafından dinlenmesi gerekir.⁹⁵ Ne var ki, ilgili madde icra müdürünün çağırılması ve duruşma yapılması hususunda icra hâkimine takdir hakkı tanımaktadır. Bu kural isabetli olmamıştır. Zira, yapılan takip işleminin geçerliliği bakımından mahkemenin varacağı kanaatin oluşmasında icra müdürünün dinlenmesi önem taşır. HUMK m. 73 hükmü, usul hukukunun temel ilkelerinden birini ortaya koymaktadır. Bu ilkeye göre tüm davalarda *taraf teşkili* sağlanmalıdır. Duruşma yapılmasa dahi mutlaka taraf teşkili sağlanmalı, en azından ilgililer davadan haberdar edilmeli, görüşlerini yazılı olarak sunma fırsatı sunulmalıdır. Bu ilke, şikâyetin icra mahkemesi tarafından değerlendirilmesi hususunda da gözetilmelidir. Görülmekte olan davalarda bir taraf aleyhine olacak en olumsuz durumlardan biri, taraflardan birinin diğeri aleyhine onun yokluğunda *usuli bir aşama* kaydetmesidir. Anayasa'nın temel ilkelerinden biri olan, 36. maddedeki *hak arama özgürlüğü* bu şekilde zedelenebilir.

⁹⁴ İİK m. 18: İcra mahkemesine arzedilen hususlarda basit yargılama usulü uygulanır.

Şu kadar ki, talep ve cevaplar dilekçe ile olabileceği gibi icra mahkemesine ifade zaptettirmek suretiyle de olur.

Aksine hüküm bulunmayan hâllerde icra mahkemesi, şikâyet konusu işlemi yapan icra dairesinin açıklama yapmasına ve duruşma yapılmasını uygun gördüğü takdirde ilgilileri en kısa zamanda duruşmaya çağırır ve gelmeseler bile gerekli kararları verir. Duruşma yapılmayan hallerde icra mahkemesi, işin kendisine geldiği tarihten itibaren en geç on gün içinde kararını verir. Duruşmalar, ancak zorunluluk hâlinde ve otuz günü geçmemek üzere ertelenebilir.

4949 ve 5092 sayılı Kanunlar ile değiştirilmeden önceki hali ile İİK. m. 18: Tetkik merciine arzedilen hususlarda basit yargılama usulü uygulanır.

Şu kadar ki, talep ve cevaplar dilekçe ile olabileceği gibi tetkik merciine ifade zaptettirmek suretiyle de olur.

Kanunda sarahat bulunmayan hallerde tetkik mercii iki taraf arasında duruşma yapılmasına lüzum olup olmadığını takdir eder; duruşma yapılmasını tensip ettiği takdirde tarafları en kısa zamanda duruşmaya çağırır ve gelmeseler bile icabeden kararı verir. Duruşma yapılmayan işlerde merci, işin kendisine geldiği tarihten itibaren en geç on gün içinde kararını verir. Duruşmalar ancak zaruret hâlinde ve onbeş gün geçmemek üzere tâlik olunabilir.

Bu kanun değişikliğinin eleştirisi için ayrıntılı olarak bkz. *Medeni Usul ve İcra-İflas Hukukçuları Toplantısı IV: İcra ve İflas Kanunu'nda Yapılan Değişikliklerin Değerlendirmesi*, s. 233 vd.

⁹⁵ *Uyar/Uyar/Uyar*, İcra ve İflas Kanunu Şerhi El Kitabı C. 1, s. 236.

E. Hacedilmezlik ve Şikâyet

Borçlunun hacedilmesi caiz olmayan çok zaruri eşyalarının hacedilmesi sonucu borçlunun katlanılmaz bir duruma düşmesi hâlinde, insani düşünce ile şikâyet süreye tâbi tutulmamıştır.⁹⁶ İİK m. 82/II hükmü “Mesken hacizlerinde ihale tarihine kadar şikâyet caizdir” demekle süresiz şikâyeti mesken hacizleri bakımından kabul etmiştir. Fakat süresiz şikâyetin borçlu için mesken gibi ve hatta meskenden daha zorunlu eşyalarının haczi hâlinde de kabul edilmesi gerekir.⁹⁷ Örneğin borçlunun tüm yatacak ve yakacak eşyalarının haczi hâlinde, şikâyet bir süreye bağlanmamıştır. Borçlu için giyecek, yiyecek, yakacak ve yatacak gibi çok gerekli eşyanın hacedilmesi ve böylece borçlunun katlanılmaz bir duruma sokulması hâlinde, insani değerlere saygı ve kamu düzeni düşüncesi ile, böyle bir hacze karşı şikâyetin de süresiz olması gerekir.⁹⁸ Yine Şikâyet süresi, haczin öğrenildiği tarihten itibaren 7 gündür. Ancak devletin ve diğer kamu tüzel kişilerinin mallarının hacedilemeyeceği kamu düzenine ilişkin olduğundan, bu malların hacedilemeyeceği süresiz şikâyet yolu ile ileri sürülebilir. Bu hâlde de kamu düzenine aykırılık söz konusu olmaktadır.

Süreye bağlı olmayan şikâyet sebeplerinden, kamu düzenine aykırılık kavramı irdelenirken ihtiyatlı davranmak gereklidir.⁹⁹ Zira kamu düzenine aykırılık nitelendirilmesinin yapılması her somut olayda ayrı ayrı değerlendirilmesi gereken sübjektif bir olgudur. Bunun yanında emredici (amir) hükümlere aykırılık ile kamu düzenine aykırılık durumları arasında bir ayırımı da gidilmelidir. Emredici hukuk kurallarına aykırılık, her durumda kamu düzenine de aykırılık teşkil etmeyebilir. Bu konu ile ilgili olarak, Yargıtay bir kararında¹⁰⁰ borçluya ordu hizmetinden malulen bağlanan emekli maaşının hacedilmesi konusunda, İİK m. 82(9) maddesinde yer alan borçlunun kişisel özelliğinden kaynaklanan bu paranın hacedilemeyeceği sonucuna varmıştır. Ancak, memurun anılan işlemi kamu düzenini korumak için konulmuş amir hükme istisna teşkil etmeyeceğinden, borçlunun şikâyetinin süreye

⁹⁶ Pekcanitez, İcra ve İflas Hukukunda Şikâyet, s. 87-88; Uyar, Talih: İcra Hukukunda Haciz, s. 423.

⁹⁷ Kuru, Haczi Caiz Olmayan Şeyler, AÜHFD, C. XIX, 1962, Sa. 1-4, s. 762.

⁹⁸ Kuru/Arslan/Yılmaz, İcra ve İflas Hukuku, 277.

⁹⁹ Berkin, Tatbikatçılara İcra Hukuku Rehberi, s. 401.

¹⁰⁰ Yarg. HGK 22.1.2003 12-17/29, YKD Mayıs 2003, s. 672 vd.

tabi olduğunu da açıklamıştır. Bu karar hakkında amir hüküm - kamu düzeni ayırımı ve bu kavramların birbirleri ile olan ilişkileri gözetilerek, iki ayrı görüş öne sürülebilir. Yargıtay'ın benimsediği görüşe göre borçlunun ordu hizmetinden malulen bağlanan emekli maaşına konulan haciz her ne kadar haczedilemeyecek mallar arasında yer alsa da söz konusu paranın haczedilmesi ancak süreye tabi bir şikâyet sebebi oluşturur. Zira burada kamu düzenini koruyan, geniş kapsamlı hükümlere bir aykırılık mevcut değildir. Diğer bir görüşe göre burada kişinin millete hizmet etmiş bir konumda olması kamu vicdanını etkileyen bir husus olarak görülebilir. Böylece şikâyeti emredici hükümlere aykırılık sebebi ile süreye tabi kılmamak mümkün olabilir. Kanaatimizce, burada ilk görüş benimsenmelidir. Zira kamu düzeni kavramı oldukça muğlak bir terimdir. Açık biçimde kamuyu etkilemeyen hususlarda uygulanması, bu kavramın gereksiz şekilde genişletilmesine imkân verecektir, ki böyle bir sonuç amaca hizmet etmeyecektir.

F. Sonuç

Bu çalışma kapsamında incelenen iki ayrı İcra ve İflâs hukuku müessesesi olan haciz ve şikâyet bakımından varılan sonuç, aslında bu iki farklı müessesenin birbirini tamamlayıcı nitelikte olduğu ve adil bir takibin temini açısından gerekli oldukları doğrultusundadır.

Haczedilemeyen mal ve haklar, her hukuk sisteminin, icra hukuku bakımından sosyal devlet ilkesi temeline dayanan gerekçeler ile benimsediği bir kurumdur. Ancak, bu tarzdaki düzenlemeler zamana, şartlara ve değişen ihtiyaçlara uygunluk bakımından çeşitli değişimler gösterebilmektedir. İcra ve İflâs Kanunu ise sosyal yaşamdaki değişimleri ve ihtiyaçları tam mânâsı ile takip edebilmiş değildir. Zira haczedilmeyen mallara ilişkin hükümler oldukça eski tarihli olmakla beraber, bazı hükümler artık bugün itibarı ile uygulanabilme imkânını haiz bulunmamaktadır. Bu sebeplerle, İcra ve İflâs Kanunu'nun haczedilemeyen mal ve haklara ilişkin düzenlemeleri tekrar gözden geçirilmeli ve değişen ihtiyaçlara cevap verebilen tarzdaki düzenlemeler sevkedilmelidir.

Şikâyet, icra takipleri bakımından getirilen ve özellikle de borçluyu koruyucu nitelikte bir hukuki çaredir. Mukayeseli hukukta da icra ve iflâs hukuku bakımından

şikâyet ya da benzer niteliğe sahip başkaca hukuki müesseseler aynı amaç için kabul edilmiştir. Hiç kuşkusuz, şikâyet, özellikle sistematik açıdan bir ilâmsız icra takibi öngörmüş olan hukuk sistemleri için, adeta olmazsa olmaz bir önemdedir.

Haczedilemeyen mal ve hakların haczedilmesi hâlinde borçlunun başvurabileceği yegâne hukuki çare şikâyet yoludur. Haczedilemeyen malların da kendi arasında bir önem derecesine sahip olduğu, hayatın olağan akışı dikkate alındığında, açık biçimde ortaya çıkmaktadır. İşte bu noktada şikâyet müessesesi önemli bir görev ifa etmektedir. Zira haczedilemeyen mal ve haklar bakımından ilke olarak kabul edilen 7 günlük şikâyet süresi, haczedilemeyen ilgili mal veya hakkın sosyal devlet bakımından arzettiği önem derecesine göre, kamu düzeni ile ilişkilendirilip, her hangi bir süreye bağlanmaması söz konusu olabilmelidir. Borçlunun korunması noktasında, Kanun'un menfaat dengesini gözetebilmesi ancak bu şekilde mevzubahis olabilir. Bu nedenle bazı haczedilemeyen mal ve haklar için (makul biçimde kamu düzeni ile ilişkilendirilip) süresiz şikâyette bulunabilme esası benimsenmelidir.